

Leesbaar Hilversum

PIETER HOOGENRAAD

Leesbaar Hilversum

PIETER HOOGENRAAD

Dit najaar zijn de eerste tien bordjes in het kader van het project Leesbaar Hilversum feestelijk onthuld. Dit initiatief van de Hilversumse Historische Kring “Albertus Perk” is erop gericht de belangrijkste Hilversumse gebouwen en historische plekken van een bordje te voorzien met informatie over hun geschiedenis, bouwstijl en belang voor Hilversum. Het gaat om enkele tientallen panden en plaatsen.

Op zaterdag 13 september 2003, Open Monumentendag, wijdde mevrouw K. Heerschop, wethouder voor cultuur van Hilversum, het project officieel in door een aantal borden op de Kerkbrink te onthullen. Gedurende drie jaar zullen elk jaar steeds tien bordjes worden aangebracht op gebouwen en bij plaatsen die voor de cultuurgeschiedenis van Hilversum belangrijk zijn.

Op vele plaatsen in Nederland en elders in de wereld treft men bij belangrijke gebouwen of plaatsen een bordje met informatie over geschiedenis, bewoners, bouwstijl e.d. In Hilversum zijn die bordjes echter dun gezaaid. Dit was voor de werkgroep monumentenzorg van Albertus Perk de aanleiding het project Leesbaar Hilversum te starten. Een driemanschap bestaande uit Pieter Hoogenraad, Jan Lamme en Fred Repko ging aan het werk met hulp van enkele anderen. Helaas overleed Fred Repko op 20 mei 2003. Inmiddels zijn de borden op de vol-

Wethouder Karen Heerschop en Albertus Perk-voorzitter Erik van den Berg tijdens de onthulling van het bordje op de Spijkerpandjes, 13 september 2003.
(foto: Kees van Aggelen)

gende plaatsen gereed gekomen en onthuld: Kerkbrink, Grote Kerk, het Oude Raadhuis, Spijkerpandjes, de Kei, de Openbare Bibliotheek, Wassertoren, Hertenkamp, Heksenweitje en het Krugerhuis op de Hoge Naarderweg. Dat laatste gebeurde op 10 oktober, de verjaardag van Paul Kruger. Op het bord op de Kerkbrink is naast de tekst een kaart afgebeeld, waarop de situatie op de Kerkbrink in 1828 en thans is afgebeeld. De bordjes werden in de meeste gevallen gesponsord door de eigenaar van het pand. Daarnaast waren sponsors: de gemeente Hilversum, de Lions Club Hilversum, de Buurtvereniging Trompenberg-Oost en de Stichting Bevordering Kulturele Betrekkingen Nederland-Zuid Afrika. Opvallend was het grote enthousiasme waarmee eigenaren en andere sponsors bereid waren hun medewerking aan het project te verlenen. De ANWB verzorgde de fabricage van de bordjes en het ANWB-fonds nam de kosten voor haar rekening die niet door de sponsors worden gedekt.

In 2004 zullen wederom tien bordjes in het kader van Leesbaar Hilversum worden aangebracht. Daarbij wordt gedacht aan de volgende objecten: Dievenpadje, Politiepost Oosterspoorplein, Hof van Holland, NS-station, Boomberg met Rosarium, Peerlkamplaan, Pinetum Blijdenstein, Costerustuin, NSF-terrein, Boerderij van Houtman, Groest 104/106, Groest, Sint Vitus, OLV Kerk, Oud Katholieke Sint Vitus en de Remonstrantse kerk aan de 's-Gravelandseweg.

Hieronder zijn de teksten vermeld van de eerste tien bordjes van Leesbaar Hilversum.

Kerkbrink

De Kerkbrink is de belangrijkste van de twaalf brinken in Hilversum. Brinken zijn driehoekige plaatsen waar 's morgens het vee bijeen werd gebracht, voordat het naar de heide en meenten (graslanden) werd gedreven.

Totdat Hilversum omstreeks 1870 explosief begon te groeien, lag de Kerkbrink aan de rand van het dorp (brink betekent rand). Men vermoedt dat hier al in de dertiende eeuw een versterkte woontoren (donjon) en een kapel stonden. Vanaf de zeventiende eeuw was de Kerkbrink het bestuurlijk- en kerkelijk centrum van het dorp. Je trof er de kerk, het regthuis (later raadhuis), de herberg, de hoefsmid en de kroeg. Ook werd er markt gehouden.

In 1826 kwam de Kerkbrink aan de nieuwe straatweg tussen de 's-Gravelandse buitens en het jachtslot (thans paleis) Soestdijk te liggen. Hij werd toen voor het eerst bestraat. De brink werd het centrum van het diligenceverkeer en later de wisselplaats van de paardentram.

De huidige verkeersluwe inrichting van de Kerkbrink dateert van 1998.

Bordje nr. 1

Locatie: Kerkbrink, voor het hek van de kerk

Sponsor: gemeente Hilversum

Oude Raadhuis

Al in 1635 stond op deze plaats een Regthuis waar schout en schepenen het dorp bestuurden en recht spraken. Dit gebouw ging verloren bij de grote dorpsbrand van 1766, maar werd kort daarna herbouwd. Vanaf 1851 werd het Raadhuis genoemd en in 1881 is het verbouwd tot het huidige gebouw. In 1931 verloor het zijn functie toen het nieuwe Raadhuis van architect W.M. Dudok in gebruik werd genomen. Sindsdien is het Oude Raadhuis – met een onderbreking – in gebruik als museum.

Bordje nr. 2

Locatie: Goois Museum, rechts van de ingang

Sponsor: Goois Museum

Grote Kerk

De gotische toren van de Grote Kerk dateert van 1481. Het is het oudste gebouw van Hilversum. De kerk is in de loop der eeuwen verschillende keren door brand verwoest. Dit gebeurde in 1629, in 1766 tijdens de grote dorpsbrand en recentelijk nog in 1971. Steeds werd de kerk echter weer hersteld. Het schip werd in 1890 gebouwd in neo-renaissancestijl ter vervanging van de toenmalige kerk, die te klein was geworden. De ruimte rondom de kerk is het kerkhof, waar tot 1793 Hilversummers van alle gezindten werden begraven. Het kleine gebouw rechts van de kerk is het tuinhuis van de vroegere pastorie uit 1700.

Bordje nr. 3

Locatie: op de muur van de kerk, rechts van de ingang

Sponsor: Hervormde Gemeente Hilversum

Spijkerpandjes

Deze panden ontleen hun naam aan de gebroeders Hendrik en Jacobus Spijker die hier rond 1855 geboren zijn. Hun vader had hier een smederij. Zij vestigden in 1886 een rijtuigfabriek in Amsterdam, waar zij de Gouden Koets bouwden en later de beroemde Spyker-auto's.

De pandjes waren nog tot 1930 in gebruik als huis- en hoefsmederij.

Bordje nr. 4

Locatie: Spijkerpandjes, rechts van de ingang

Sponsor: Restaurant "De Spijkerpandjes"

De Kei

De Hilversumse kei weegt 13.000 kilo. Hij werd in 1921 bij toeval op de heide ontdekt bij de aanleg van het fietspad van de Crailosebrug naar het St. Janskerkhof in Laren. De kei werd na enkele mislukte pogingen met veel feestelijkheden naar het centrum gebracht. Het is een zwerfkei afkomstig van de Scandinavische rotsen. In de Saale IJstijd (180.000 jaar geleden) is de steen losgeraakt en met de ijsmassa's naar het Gooi meegevoerd. In de Middeleeuwen werd de steen nog als grenssteen tussen Hilversum en Laren gebruikt. Maar later is hij weer onder het zand verdwenen.

Bordje nr. 5

Locatie: op de kleine zwerfkei naast de grote Kei

Sponsor: Lions Club Hilversum

Het Krugerhuis.
(foto: Kees van Aggelen)

Krugerhuis

In dit huis woonde van 20 mei tot 7 oktober 1903 Paul Kruger, oud-president van de Zuid Afrikaanse Republiek. Tijdens de Boerenoorlog vertrok hij met de Nederlandse kruiser de Gelderland naar Europa om daar steun te zoeken voor de strijd tegen de Engelsen. De regering van koningin Wilhelmina bood hem in ons land gastvrijheid. Paul Kruger werd onder grote belangstelling in Hilversum ontvangen.

Bordje nr. 9

Locatie: Krugerhuis, Hoge Naarderweg 46

Sponsor: Stichting Bevordering Kulturele Betrekkingen Nederland-Zuid Afrika

Openbare Bibliotheek

Het oudste deel van de bibliotheek werd in 1844 gebouwd als Villa Erica. Het was een kostschool voor jongens waarvan de ouders in Nederlands-Indië verbleven.

Na een verbouwing door architect I. Gosschalk in neo-renaïssancestijl was het pand rond de eeuwwisseling in gebruik als Oranje Hôtel.

In 1933 werd het aangekocht door de Openbare Leeszaal en Bibliotheek.

Tijdens de bezetting was hier de Ortskommandantur gevestigd, de zetel van de plaatselijke Duitse commandant. Na de bevrijding werd het gebouw tijdelijk ingericht voor de Maple Leaf Club, een opvangcentrum voor Canadese militairen.

Bordje nr. 10

Locatie: op de gevel van de bibliotheek tegenover de ingang

Sponsor: Openbare Bibliotheek

Watertoren

De watertoren werd in 1893 gebouwd in neo-romaanse stijl op de Trompenberg, het hoogste punt van Hilversum (27 m. +NAP). In de toren staat een metalen reservoir met een inhoud van 600 m³. De watertoren maakt deel uit van de drinkwaterlevering aan de huizen in de omgeving.

Het gebouw werd in 1944 bij een mislukt bombardement op het Duitse hoofdkwartier beschadigd. Daarbij verdween het zinken

achthoekige tentdak. Het werd in 2000 weer in originele staat hersteld.

Het hek in Jugendstil dateert van 1910.

Bordje nr. 6

Locatie: op de muur van de watertoren, naast de ingang

Sponsor: HYDRON Midden-Nederland

Gaandeweg kreeg de wethouder de smaak steeds meer te pakken. Onthulling van het bordje op de watertoren.

(foto: Kees van Aggelen)

Hertenkamp

Op deze plaats bevond zich vroeger een bekend uitzichtpunt naar Bussum en Laren. Dit uitzicht wordt nu echter belemmerd door de begroeiing en door het Mediapark.

Het terrein van de kinderboerderij De Hertenkamp werd in 1938/39 door de families Waller en Duwaer, destijds bewoners van de Ceintuurbaan, geschonken aan de gemeente Hilversum voor de aanleg van een park of een hertenkamp.

De hertenkamp werd aangelegd als werkverschaffingsproject. De stal is een ontwerp van stadsarchitect W.M. Dudok.

Bordje nr. 7

Locatie: in de weide van de Hertenkamp bij het uitzichtpunt aan de Ceintuurbaan

Sponsor: Buurtvereniging Trompenberg-Oost

Heksenweitje

Het Heksenweitje ligt op een stuwwal die in de voorlaatste ijstijd (Saale IJstijd, 180.000 jaar geleden) is gevormd. Het behoorde eeuwenlang tot het gebied rond de Hilversumse dorpskern dat werd gebruikt voor akkerbouw (de eng). Het is nu het enige onbebouwd gebleven gedeelte van die eng. Om de ecologische waarde te behouden, wordt het jaarlijks door de buurtbewoners gemaaid en gehooïd.

Bordje nr. 8

Locatie: op een sokkeltje op Heksenweitje, op de kruising van de Hoge Naarderweg en de Doornmeiweg

Sponsor: Buurtvereniging Trompenberg-Oost